

UDK 27-725-75:374
Pregledni članak
Primljeno: 21. 2. 2010.
Prihvaćeno: 22. 9. 2010.

TEOLOŠKO-PASTORALNI TJEDNI U SLUŽBI PERMANENTNOGA OBRAZOVANJA PREZBITERA

Adalbert REBIĆ
Nova Ves 5a, 10 000 Zagreb
adalbert.rebic@zg.t-com.hr

Sažetak

Autor u ovom radu nudi kronotaksu Teološko-pastoralnih tjedana od njihova početka 1961. godine pa do godine 2009. Rad je zapravo predavanje koje je autor održao na ovogodišnjem jubilarnom 50. Teološko-pastoralnom tjednu kao njegov dugogodišnji tajnik (1970. – 1993.). Ovi su teološki Tjedni nastali prije pedeset godina na poticaj tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa Franje Šepera, koji je kao veliki kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta potaknuo profesore Fakulteta da organiziraju i održavaju takve teološko-pastoralne seminare na kojima bi se prezbiteri mogli permanentno teološki i pastoralno usavršavati u skladu s duhom Drugoga vatikanskog koncila. Prvih je pet takvih tečajeva ili seminara – kako su se prvih godina zvali – bilo ostvareno upravo za održavanja Drugoga vatikanskog koncila u Rimu, a šesti je tečaj bio prvi *postkoncilski* tečaj. Prvi su tečajevi, koji će se kasnije nazvati *tjednima*, obrađivali uglavnom katehetsko-homiletsko-liturgijsku problematiku. Na *šestom* je Tjednu kardinal Šeper snažno isticao potrebu svestranoga teološkog obrazovanja, pa je predložio da se na Tjednima uzmu u obzir teme sa svih teoloških područja, s naglaskom na pastoral, koja su prezbiteri za svoga studija na Bogoslovnom fakultetu upoznali, odnosno naučili. Teološko-pastoralni tjedni trebaju biti permanentno usavršavanje na svim teološkim područjima a ne samo na liturgijskom. U skladu s time bili su organizirani svi Teološko-pastoralni tjedni sve do ove godine (2010.). Autor opisuje povijest nastanka i razvoja (kronotaksu) Teološko-pastoralnih tjedana.

Članak ima dva dijela. U prvom dijelu stavljam naglasak na nastanak, utemeljenje i prve godine Teološko-pastoralnog tjedna. Sve do 33. TPT-a navodim samo glavne teme pojedinih Tjedana a u drugom dijelu navodim kronotaksu svih narednih Tjedana

od 33. do 49. U bilješci navodim da su svi brojevi *Bogoslovske smotre* našim čitateljima dostupni bilo u župskim knjižnicama bilo u sjemenišnim i fakultetskim knjižnicama bilo na internetu na adresi: <http://hrcak.srce.hr/bogoslovska-smotra>.

Ključne riječi: permanentno obrazovanje, Teološko-pastoralni tjedan, teologija i svećenici, pastoral, liturgija, Crkva i suvremeno društvo.

Uvod

Crkva je mnogo ranije nego suvremeno društvo započela i razvila ustanovu *permanentnoga obrazovanja* svojih službenika kao nešto apsolutno potrebno, bez čega bi evangelizacija i apostolat danas bili neuspješni. Crkva nastoji od samih početaka da se vjera po mogućnosti izrazi na shvatljiv način. Stoga ona razvija teologiju kao znanost koja tumači vjeru koristeći se pritom metodama, spoznajama i doprinosima drugih znanosti u suvremenom svijetu (*fides quae-rens intellectum*) i gaji *permanentno obrazovanje* svojih službenika. Već je prethodni *Zakonik kanonskog prava* tražio od svećenika da obnavljaju znanje stečeno na visokom bogoslovnim učilištima. Zato je propisivao posebne ispite za dobivanje ispovjedne jurisdikcije, za ovlast propovijedanja, za dobivanje župe (župnički ispiti, trogodišnji ispiti itd.)¹.

Potrebu permanentnoga obrazovanja i otvaranje teoloških znanosti svijetu uvjetovala je opća situacija velikog i brzog razvoja suvremene kulture: povijesno-kritička metoda dovela je do novih spoznaja o nastajanju biblijskih tekstova, nova ekzeziološka vrjednovanja, moralna razmišljanja i sagledavanja novonastalih etičkih i bioetičkih problema, povezanih s mnogim novim znanstvenim otkrićima. U tim prilikama nije bilo više dovoljno samo ponavljati naučeno gradivo, nego je trebalo iznova učiti i kršćansku znanost usklađivati s podacima suvremenih profanih znanosti.

Drugi vatikanski koncil stavio je velik naglasak na *trajno obrazovanje* svojih prezbitera. Dekret o službi i životu prezbitera *Presbyterorum ordinis* potiče »svećenike da na prikladan način i bez prestanka usavršuju svoje znanje o božanskim i o ljudskim stvarima te se tako pripreme da na prikladniji način stupe u razgovor sa suvremenicima. Da bi se prezbiteri što lakše dali na studij i što učinkovitije naučili metode evangelizacije, treba im najbrižljivije staviti na raspolaganje prikladna pomagala, kao što su: održavanje tečajeva ili kongresa, već prema prilikama svakoga pojedinoga kraja, podizanje centara

¹ Marijan VALKOVIĆ, *Permanentno obrazovanje i Crkva*, u: *Bogoslovska smotra*, 46 (1976.) 4, 360; PIJO XII., *Egzortacija »Mentis nostrae«*, Vatikan, 1950.

namijenjenih pastoralnom studiju, osnivanje knjižnica te studijsko vodstvo od prikladnih osoba. Osim toga, neka biskupi pojedinačno ili zajednički razmotre prikladan način kako će postići da svi njihovi prezbiteri u određenim rokovima, a prije svega nekoliko godina nakon svojega ređenja mogu pohađati tečaj na kojem bi im se pružila prilika kako za stjecanje potpunijega poznavanja pastoralnih metoda i teološke znanosti tako i za jačanje duhovnoga života...«²

Dekret o odgoju i izobrazbi prezbitera *Optatam totius* također zahtijeva *permanentno obrazovanje* katoličkih prezbitera i đakona: »Zbog prilika u suvremenom društvu, svećenička izobrazba mora se nastavljati i upotpunjavati također nakon završenih studija u bogosloviji. Zbog toga biskupske konferencije u pojedinim zemljama moraju primijeniti prikladnija sredstva koja vode tom cilju, kao što su pastoralni instituti koji surađuju s prikladno odabranim župama, zatim sastanci koji se trebaju održavati u određeno vrijeme te prikladne vježbe pomoću kojih će se mlađi kler u duhovnom, intelektualnom i pastoralnom pogledu postupno uvoditi u svećenički život i apostolsku djelatnost« (OT 22, 1)³.

Potrebu daljnjeg i permanentnog obrazovanja prezbitera isticali su i drugi crkveni dokumenti, osobito *Ratio fundamentalis* i *Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju* (Pismo Kongregacije za kler)⁴. I jedan i drugi dokument usvajaju izraz »permanentno obrazovanje« i stavljaju ga u kontekst opće prihvaćenoga suvremenog permanentnog obrazovanja⁵. Ističu osobito tri vida o kojima u permanentnom obrazovanju treba voditi računa i razvijati ih: *duhovni, intelektualni i pastoralni*.⁶ Kao konkretne oblike trajnog obrazovanja Temeljne odredbe preporučaju sljedeća četiri oblika:

1. Pastoralna godina (ili dvije godine).
2. Pastoralna naobrazba kroz više godina kad se mladi svećenici sastaju jedanput ili dvaput tjedno radi studija i predavanja.
3. Razni tečajevi za vrijeme praznika ili u drugo prikladno vrijeme.
4. »Svećenički mjesec«, otprilike svakih pet godina.

² DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Presbyterorum ordinis. Dekret o službi i životu prezbitera* (7. XII. 1965.), br. 19, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: PO).

³ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Optatam totius. Dekret o izobrazbi svećenika* (18. XI. 1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (dalje: OT).

⁴ PISMO KONGREGACIJE ZA KLER 1969., u: *L'Osservatore Romano*, 9.-10. II. 1970.; KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju*, Zagreb, 1970.

⁵ UNESCO je o temi odgoja i obrazovanja organizirao četiri svjetska kongresa. Usp. Anna LORENZETTO, *Lineamenti storici e teorici dell'educazione permanente*, Roma, 1976.; Marijan VALKOVIĆ, *Permanentno obrazovanje i Crkva*, 351-369.

⁶ PISMO KONGREGACIJE ZA KLER, 4; Marijan VALKOVIĆ, *Permanentno obrazovanje i Crkva*, 362.

1. Osnivanje Teološko-pastoralnog tečaja

Povijest svećeničkih tečajeva počinje dopisom Franje Šepera 5. studenoga 1959. godine Fakultetskom vijeću Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. On piše: »Već sam više puta pomišljao na to da bi bilo potrebno omogućiti našem pastoralnom kleru da osvježi i upotpuni svoje teološko znanje. Teološka znanost napreduje, dolaze novi problemi, iznalaze se nova rješenja, Rim daje nove smjernice. Sve je to za velik dio klera nepoznanica, jer mu pastoralni rad ne daje vremena za studij. Osim toga, nova teološka literatura najvećem je dijelu svećenika nepristupačna, bilo radi nemogućnosti da se nabavi, bilo radi nepoznavanja stranih jezika. Stoga bi bilo od prijeke potrebe da se za vrijeme ljetnih mjeseci, ili u rujnu prije početka školske godine, svake godine, održi neka vrsta tečaja za svećenike kroz jednu sedmicu s nekoliko predavanja dnevno i diskusijom... Da ta predavanja budu na doličnoj visini, držim da su najpozvaniji da ih drže profesori i nastavnici *Bogoslovske fakulteta*... Siguran sam da bi takvi tečajevi bili od vrlo velike koristi za sve koji bi im prisustvovali. Molim prečasni Naslov da prijedlog danom prilikom prodiskutira...«

Fakultetsko je vijeće, prihvativši prijedlog kardinala Šepera, tijekom akademske godine 1959./1960. na svojim redovnim sjednicama raspravljalo o fizionomiji, tematskim okvirima i organizacijskim pitanjima budućih tečajeva za svećenike. Kao najprikladnije mjesto prihvaćeno je Nadbiskupsko bogoslovsko sjemenište na Kaptolu, a kao najzgodnije vrijeme mjesec veljača. U dogovoru s Franjom Šeperom, velikim kancelarom, konačno su uglavljene ljeti 1960. godine teme, vrijeme i mjesto prvoga tečaja.

1.1. Prvi Teološko-pastoralni tečajevi u Zagrebu od 1961. do 1965.

Prvi se Tečaj održao od 21. do 24. veljače 1961. godine u Nadbiskupskom bogoslovskom sjemeništu u Zagrebu. Prvo je predavanje održao Franjo Šeper o *Koncilu*, a potom drugi profesori: o značenju psihoanalize za dušobrižništvo (I. Kozelj), Sveto pismo o stvaranju čovjeka i enciklika *Humani generis* Pija XII. (J. Oberški), o psalmima (B. Duda), o dogmatskim zabludama kod važnijih sekta (S. Bakšić), o prirodnim religijama (A. Gahs) i mnoga druga predavanja.⁷

Kasniji su tečajevi, njih četiri redom, obrađivali liturgijsku (i katehetsko-homiletsku) problematiku te potpali pod vodstvo ILO-a (Interdijecezanski

⁷ Usp. Antun IVANDIJA, *Kronika*, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 519; Adalbert REBIĆ, *Tjedan za svećenike*, u: *Veritas*, 2. II. 1973., 40-41.

liturgijski odbor). Posebnu su obradu ove problematike iziskivale tih godina i potrebe nastale u vezi s koncilskom obnovom liturgije.

Drugi Pastoralno-liturgijski tečaj bio je održan od 20. do 22. veljače 1962. godine. Obrađivao je *Vodič za djelatno sudjelovanje vjernika u sv. Misi*, dokument Biskupske konferencije Jugoslavije iz 1960. godine. I na tom je Tečaju održao predavanje nadbiskup Franjo Šeper, i to o pastoralnoj važnosti liturgije.⁸ Ističe pastoralnu važnost liturgijskoga života i potrebu aktivnoga sudjelovanja vjernika u liturgiji. Zalaže se za što veće angažiranje svećenika u obnovi liturgijskoga života u župama, da se privuče što više muškaraca u crkvu i da im se omogući aktivna uloga u slavljenju euharistije. Radovi s Tečaja objavljeni su u zborniku *Zajednička žrtva* u izdanju ILO-a.⁹ Treći liturgijski Tečaj, održan 1963. godine, obrađivao je temu: teorija i praksa homiletsko-liturgijske problematike. Radovi s Tečaja objavljeni su u zborniku ILO-a *Božja riječ zajednici*¹⁰. Četvrti Tečaj održao se u Dječaćkom sjemeništu na Šalati veljače 1964. godine. Tema je bila: liturgijska obnova zajednice; koncilski konstitucija o sv. liturgiji *Sacro-sanctum Concilium*¹¹, te *peti* s temom: odnos liturgije i kateheze (1965. godine). Radovi s ovoga Tečaja nisu, nažalost, bili objavljeni.

Teološki tečaj za svećenike pokazao se već prvih pet godina značajnim čimbenikom u našem crkvenom životu. On je već stekao svoju povijest, svoja iskustva pa i mogućnosti daljnjega razvoja. U Crkvi se naime dogodio Drugi vatikanski koncil iz kojega je Crkva izašla s novim spoznajama o sebi, svojoj naravi i svom poslanju i svom današnjem položaju. Zato su organizatori tečajâ nadahnuća za svoj rad tražili u Koncilu. Tečaj je mislio i djelovao *koncilski*.

U vezi s organizacijskim pitanjima tečajâ, veliki je kancelar Bogoslovno-ga fakulteta Franjo kardinal Šeper 3. lipnja 1965. godine pisao Fakultetskom vijeću sljedeće:

- »1. Sporazuman sam s time da se seminar redovito održava u *veljači*;
2. Glede predavanja Liturgijske sekcije sporazumite s predsjednikom ILO-a;

⁸ Franjo ŠEPER, Pastoralna važnost liturgije, u: *Zajednička žrtva. Zbornik liturgijskog tečaja*, I, Makarska, 1963., 140-144.

⁹ Drugi Tečaj održao se u Zagrebu (Nadbiskupsko sjemenište) veljače 1962. godine. Tema: *Vodič za djelatno sudjelovanje vjernika u sv. Misi* što ga je izdala Biskupska konferencija Jugoslavije (1960). Radovi su objavljeni u zborniku *Zajednička žrtva*, Makarska, 1963.

¹⁰ Treći Tečaj održao se veljače 1963. godine. Tema: Teorija i praksa homiletsko-liturgijske problematike. Radovi objavljeni u: INTERDIJECEZANSKI LITURGIJSKI ODBOR (ILO), *Božja riječ zajednici. Zbornik liturgijskog tečaja*, II, Zagreb, 1963.

¹¹ Radovi su s ovog četvrtog Tečaja objavljeni u: DIJECEZANSKI LITURGIJSKI ODBOR (DLO), *Liturgijska obnova zajednice. Zbornik liturgijskog tečaja*, III, Zagreb, 1964.

3. U pogledu *tema* koje bi se obrađivale na Seminaru¹², smatram da bi bilo zgodnije da bude više tema s područja *različitih teoloških disciplina*. Tečaj treba biti i teološki i pastoralan. Time bi se privukao veći broj učesnika. Osim toga bi se pastoralni kler u kraće vrijeme mogao upoznati s najnovijim dostignućima na različitim područjima teoloških znanosti...« Tematski je okvir trebao obuhvatiti niz načelnih teoloških pitanja i praktične probleme što ih pred svećenstvo donosi svakodnevna pastoralna praksa. Organizacijska su se pitanja odnosila poglavito na vrijeme i mjesto gdje bi se tečajevi mogli održavati. Tečaj bi se trebao održati u Dječaćkom sjemeništu na Šalati i to u veljači (bolje nego u rujnu).

U skladu s ovim Šeperovim prijedlozima članovi Fakultetskoga vijeća tijekom akademske god. 1965./1966. opširno su raspravljali o dopisu Velikog kancelara glede strukture, sadržaja i mjesta održavanja predavanja Teološkog seminara ili tečaja 28 travnja, 3. srpnja 1965. godine te 21. siječnja, 21. veljače i 10. studenoga 1966. godine i izradili *Nacrt statuta Teološkog seminara*, odnosno *Teološkog tečaj za svećenike*. Time je Vijeće pri Fakultetu osnovalo Teološki tečaj kao svoj trajni organ, ustaljujući tako i inicijativu započetu godine 1960. U skladu s *Nacrtom* na sjednici su utanačene sve detaljnosti glede održavanja Tečaja.¹³

Vijeće je obavijestilo biskupa A. Pichlera o zaključcima Vijeća te ga zamolilo da predloži dva predavača i naslove njihovih predavanja s područja liturgije i da organizira liturgijsku sekciju. Biskup je na taj prijedlog Vijeća odgovorio 13. srpnja da je ILO na sastanku 9. lipnja o. g. u Banja Luci, razmotrivši dekanovo (Kuničićevo) pismo o održavanju tečajeva pod uvjetima koje je dekan u dopisu naveo, »a koji su meni privatno saopćeni već ranije«, zaključio »da pod postavljenim uvjetima uopće neće održati tečaja u 1966. godini, a neće na njem ni sudjelovati. Za potonje godine ILO će razmotriti sve mogućnosti za održavanje vlastitih tečajeva ili za sudjelovanje u tečajevima organiziranih izvan ILO-a«. Ovim Pichlerovim odgovorom ILO je zapravo organizaciju i održavanje tečajeva vratio natrag Katoličkom bogoslovnom fakultetu koji će ih od 1966. godine pa sve do danas samostalno organizirati i održavati. Vijeće je predložilo I. Škreblina da preuzme tehničko organiziranje Tečaja pri čemu će mu pomoći V. Bajsić. Seminar/Tečaj će imati *sedam* sekcija: dogmatska (T. Šagi-

¹² Rabila su se na početku oba izraza ravnopravno: *seminar* i *tečaj*. Na kraju je ipak »pobijedio« naziv *tečaj*, odnosno kasnije *tjedan*.

¹³ Prema zaključcima sjednice Vijeća 21. I. 1966. godine: 1) svaki predavač predat će kopiju predavanja u svrhu objavljivanja uredništvu s kratkim sadržajem na latinskom jeziku; 2) sjemenišni poglavari pobrinut će se za redare u dvoranama i sve tehničke stvari u vezi s predavaonicama; 3) profesori trebaju imati rezervirana (numerirana) mjesta; 4) referent za *Bogoslovsku smotru* imenovan je Josip Turčinović koji će se pobrinuti da skupi sva predavanja, uredno natipkana, sa sažetkom sadržaja na jednom od svjetskih jezika. On će za *Smotru* napisati izvještaj (kroniku) o održanom Tjednu.

Bunić), moralna, osobito bračni moral (J. Kuničić), crkva i kultura (V. Bajsić), suvremena pitanja crkvenog prava (F. Cvetan), suvremena biblijska pitanja (B. Duda), crkvena umjetnost (A. Ivandija) i liturgijska pitanja (biskup Pichler, predsjednik ILO-a).

Tako je institucijski obnovljen Teološki tečaj za svećenike koji se svake godine ima održavati pod pokroviteljstvom Velikoga kancelara KBF-a i pod vodstvom profesora KBF-a. Pripremne je i organizacijske poslove trebao obavljati poseban Organizacijski odbor pri Fakultetskom vijeću. Predsjednikom Tečaja uvijek je dekan dotične godine, a potpredsjednikom prodekan. Tajnikom Tečaja imenovan je bio J. Turčinović, koji je tu službu obnašao do 1970. godine, kada je tu dužnost od njega preuzeo A. Rebić. Tečaj (kasnije će se preimenovati u Tjedan) dobio je tada svoj dnevni red koji će organizacijski nešto promijeniti dekan Tomislav Janko Šagi-Bunić.

1.2. Postkoncilski Teološko-pastoralni tečajevi 1966. i dalje

Šesti se *Teološko-pastoralni tečaj* – bio je to prvi postkoncilski tečaj – održao veljače 1966. godine u Dječjačkom sjemeništu na Šalati u Zagrebu i trajao je četiri dana, od 15. do 18. veljače 1966. godine. Bio je temeljito preustrojen i obnovljen. Ponovno je održavanje tečaja preuzeo Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu. Na Tečaju se razrađivala tema: koncilski misao i djelo. Tečaj je dobio izričito teološko obilježje. Obrađivao je više teoloških tema. Tečaj je svečano otvorio dekan Fakulteta Jordan Kuničić. Prvo predavanje održao je Franjo Šeper. Govorio je o teološkoj izobrazbi svećenika prema Drugom vatikanskom koncilu. Isticao je važnost osnovne teološke izobrazbe i permanentnoga teološkog obrazovanja svećenika tijekom njihova pastoralnoga rada.¹⁴ Slijedila su temeljna predavanja: Liturgija kao obrazovno dobro u stjecanju vrijednosti svetoga (Ivan Škrebilin), Crkva u suvremenosti po konstituciji 'Lumen gentium' Drugoga vatikanskog koncila (Tomislav Janko Šagi-Bunić), Najnovija ovlaštenja i povlastice biskupa (Franjo Cvetan), Dušobrižnik i liturgijski život vjernika (fra Jure Radić), Nova moralka (Jordan Kuničić), Poruka Koncila i kulturne vrednote današnjice

¹⁴ Franjo ŠEPER, Teološka izobrazba svećenika prema II vatikanskom koncilu, u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 157-169, osobito 167-168. U svom razlaganju pozivao se na crkvene, poglavito koncilski dokumente (*Christus Dominus*, *Optatam totius*, *Presbyterorum ordinis* i dr.). Kao istinski zaljubljenik u Sveto pismo (meni je kao studentu u Rimu poklonio svoj Stari zavjet na hebrejskom jeziku, malog formata) davao je središnje mjesto proučavanju Svetoga pisma. Sveto pismo je duša sve teologije – *universae theologiae veluti anima*. Druge teološke discipline moraju biti oslonjene na Sveto pismo, što osobito vrijedi za dogmatiku i za moralku.

(Vjekoslav Bajsić), Koncil i suvremeni ateizam (Mijo Škvorc), Gradnja i uređenje crkvi (Antun Ivandija). Poslije ovih temeljnih predavanja obrađene su vrlo važne teme u pojedinim sekcijama: biblijska¹⁵, dogmatska, moralna, pravna, filozofsko-znanstvena, liturgijska, sekcija za povijest i umjetnost.¹⁶

Teološko-pastoralni su tjedni iz godine u godinu privlačili sve veću pozornost i svojim radom doprinosili produbljivanju teoloških pitanja, teološkom osposobljavanju prezbitera i vjernika laika. Gotovo redovito je na Tjednu bilo prisutnih oko 800 prezbitera i vjernika. U okviru Teološko-pastoralnog Tjedna priređuje se od početka izložba crkvenih predmeta i vjerskog tiska. Spočetka, za prvih tečajeva priređivane su različite izložbe (1963. godine Mila Vood; 1964. godine izložba relikvija, dokumenata i umjetnina u vezi s bl. Augustinom Kažotićem, 1965. godine revija svetih sličica, 1966. godine Milutin Juranić je postavio izložbu suvremenog domaćeg crkvenog plakata. U praktičnom dijelu izloženi su razni crkveni predmeti, crkveno ruho, izložba knjiga. Za izložbu se brinuo Antun Ivandija. Večeri su bile posvećene kulturno-rekreativnim temama (filmovi, predstave, pjevanje zborova i tako dalje).

Po održanom Tečaju sastao se odbor odgovoran za održavanje: J. Oberški, I. Škreblin, J. Kuničić, T. Šagi-Bunić, F. Cvetan, J. Buturac, V. Bajsić, J. Turčinović, A. Ivandija i B. Duda. Odlučili su da predavači što prije dostave svoja uredno natipkana predavanja (do 5. III. 1966. godine) da se mogu na vrijeme objaviti. Veliki je pomak bio učinjen upravo na ovom Tečaju: svi su njegovi radovi, predavanja i priopćenja u sekcijama, prvi put objavljeni u *Bogoslovskoj smotri*, u stručnom teološkom časopisu KBF-a. Od te godine pa dosad svi su radovi s Teološko-pastoralnih tjedana objavljivani u *Bogoslovskoj smotri*. Tehnička strana prikupljanja predavanja i objavljivanja u *Bogoslovskoj smotri* povjerena je Josipu Turčinoviću. Honorare za predavanje platio je Fakultet,

¹⁵ U biblijskoj sekciji kojoj je predsjedao Bonaventura Duda održali su predavanja: Albin Škrinjar, Povratak teologije k izvoru – Svetom pismu; Jerko Fućak, Sveto Pismo 'duša teologije'; Ljudevit Rupčić, Fenomen Božje riječi; Franjo Carev, Mensa Verbi Dei; Jan-ko Oberški, Životni poziv proroka Jeremije; Antun Kresina, Pojam obnove i zrelosti kršćanskoga života po Sv. Pavlu. U dogmatskoj sekciji kojoj je predsjedao Tomislav Šagi-Bunić održana su predavanja: Josip Kolanović, Sakramentalnost Crkve; Josip Turčinović, Problem pripadnosti Crkvi; Rudolf Brajčić, Božji narod – nosilac mesijanizma; Marijan Valković, Vlast u Crkvi kao služenje; Ivo Kopic, Unum presbyterium; Anton Strle, Kolegijalna uprava Crkve; Vitomir Slugić, Karizma redovništva; Ivan Golub; Ideja 'Saveza' u konstituciji 'Lumen gentium'. Bile su ustrojene i druge sekcije: moralna (predsjedao J. Kuničić), liturgijsko-katehetska (predsjedao I. Škreblin), pravna (predsjedao F. Cvetan), filozofsko-znanstvena (predsjedao V. Bajsić), sekcija crkvene povijest i umjetnosti (predsjedao A. Ivandija). Sva su predavanja objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 271-517.

¹⁶ Predavanja su objavljena u zborniku radova s Teološkog tečaja u: *Bogoslovska smotra*, 36 (1966.) 2, 153-524.

a za objavljivanje u *Bogoslovskoj smotri* honorar (prepušta se Luki Periniću da odredi visinu honorara) plaća HKD Sv. Ćirila i Metoda koji je preuzeo nakladništvo časopisa.

Sedmi Teološko-pastoralni tečaj, održan od 14. do 17. veljače 1967., bio je koncentriraniji ali još uvijek posvećen *raznim temama* suvremene teologije, u postkoncilskom duhu. Pokrovitelj Tečaja je bio Franjo kardinal Šeper kao Veliki kancelar Fakulteta¹⁷. Tečaj je otvorio dekan J. Kuničić. Slijedila su temeljna predavanja: Psihologija religije, psihologija dubina i pastoralna psihologija (Wilhelm Keilbach), Sadašnje stanje u pitanju liturgijske obnove (Alfred Pichler), Istina Svetoga pisma (Jerko Fućak), Povjesnost evanđelja (Antun Kresina), Služba svećenika u suvremenom društvenom životu (Raimondo Spiazzi), Dijalog s muslimanima (Tomislav Jablanović), Kako »probuditi« indiferentne? Problem indiferentizma u našem katolicizmu (Mio Škvorc), Evolucionizam unutar kršćanske slike svijeta (Vjekoslav Bajsić).¹⁸

Nastavno ovim predavanjima sudionici Tečaja radili su u sekcijama (biblijsko-dogmatska kojoj su predsjedali B. Duda i T. Šagi-Bunić, moralno-pastoralno-liturgijska kojoj je predsjedao J. Kuničić, filozofsko-znanstvena sekcija kojoj je predsjedao V. Bajsić).¹⁹

Novost je na ovom Tečaju bila u tome što su bili pozvani gosti predavači: Wilhelm Keilbach iz Münchena i Raimondo Spiazzi iz Rima. Na Tečaj je bio pozvan i pater Lombardi iz Rima, ali nije mogao doći zbog bolesti. O zagrebačkom Teološkom tečaju izvijestio je i *L'Osservatore Romano* od 4. ožujka 1967. godine. Tajnikom Tečaja bio je J. Turčinović.

Osmi Teološko-pastoralni tjedan bio je održan od 6. do 9. veljače 1968. godine. Prvi put je tada Teološki tečaj nazvan Teološko-pastoralnim tjednom. Tjedan je otvorio dekan J. Kuničić. Uvodno predavanje održao je kardinal Šeper pod naslovom »Dokument Sinode biskupa o današnjoj situaciji na području teologije«. ²⁰ Nakon Šeperova predavanja Bonaventura Duda najavio je prijevod Biblije koji kani objaviti zagrebačka izdavačka kuća Stvarnost još te godine. Slijedila su predavanja: Pastoralni aspekti migracije sa sela u grad (Živan Bezić), Problemi hrvatske inozemne pastve (Marijan Kopic), Što nam

¹⁷ Velikome kancelaru Franji kardinalu Šeperu bio je posvećen poseban broj *Bogoslovске smotre* (broj 2, 1965. godine) prilikom njegova imenovanja kardinalom Katoličke crkve, uz šezdesetu godišnjicu života i desetu godišnjicu biskupskoga posvećenja.

¹⁸ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 37 (1967.) 1, 3-108.

¹⁹ Predavanja u sekcijama objavljena su u istom broju *Bogoslovске smotre*, 37 (1967) 1, 109-316.

²⁰ Franjo ŠEPER, Dokument Sinode biskupa o današnjoj situaciji na području teologije, u: *Bogoslovska smotra*, 38 (1968.) 1, 6-12. Dokument izvorno glasi *De opinionibus periculosis hodiernis necnon de atheismo* i objavljen je u hrvatskom prijevodu u: *Svesci*, 1 (1967.) 6, 10-15.

sprema liturgijsko vijeće? (Alfred Pichler), Zakon svake evangelizacije (Živko Kustić), Dodirne točke religijsko-psihijatrijske problematike (Anđelko Vujatović), Komunitarni život svećenika u svjetlu nauke Drugoga vatikanskog koncila (Frane Franić), Misni kanon kao književna vrsta (Tomislav J. Šagi-Bunić). Nakon tih predavanja slijedilo je priopćenje u obliku zajedničkog svjedočenja Josipa Ladike, don Ivana Cvitanovića i Mije Škvorca o problemima katehizacije. Takav način komunikacije na Tjednu bila je stanovita novina. Nastavno ovom dijelu Tjedna slijedili su koreferati koje su iznijeli Ivan Ivković (Župa iz perspektive običnog laika), Đurđica Foglar (Grupe obitelji kao zajedništva), Ljiljana Matković (Neki vidovi duhovnosti laika u današnjem svijetu), Antun Ivandija (O premještanju oltara), Mijo Škvorc (Povodom godine vjere).²¹ Osim promjene naziva Tečaja u *Tjedan* velika je novost bila i velik broj vjernika laika kao predavača na Tjednu.

Deveti Teološko-pastoralni tjedan za svećenike, održan od 4. do 7. veljače 1969. godine, u znaku *metanoje*, posvećen je bio temi: *sakrament ispovijedi*. Dekan J. Kuničić otvorio je Tjedan i naglasio »sva je sreća da postoji sakrament osvješćenja, sakrament ljubavi koja se kaje kao i *Ljubavi* koja oprašta«. Na otvaranju Tjedna bili su uz naše nadbiskupe i biskupe nazočni i predstavnici Srpske pravoslavne crkve (Jovan Nikolić, Zagreb) i Makedonske pravoslavne crkve (Nestor Popovski i Petar Jordanov). Slijedila su predavanja: *Metanoja* o metanoji (Bonaventura Duda), *Svrhunaravna dimenzija autoriteta u Crkvi* (Franjo Kuharić), *Svećenik, pjevački zbor i narod u svečanom bogoslužju* (Anđelko Milanović), *Psihologija kontracepcije* (Iječnik Ivan Sisek), *Socijalna i eklezijalna sastavnica sakramenta pokore* (Marijan Valković), *Lex orandi lex credendi* (Vladimir Zagorac), *Formacija 'super-ego' savjest* (Josip Weissgerber), *Duhovne vježbe u pokoncilskom strujanju* (Ivan Fuček), *Pitati penitente o bračnim zloupotrebama?* (Jordan Kuničić).

Na ovom je Tjednu bila i posebna sekcija u kojoj je Jordan Kuničić održao predavanje o 300-oj godišnjici Teološkoga fakulteta. Gost predavač iz Francuske Andres Augier govorio je o svećeničkim udruženjima u Francuskoj. Tajnikom Tjedna bio je Josip Turčinović a ja sam mu bio pomoćnik.

1.3. *Teološko-pastoralni tjedni od 1970 do 1992.*

Mene je Vijeće KBF-a imenovalo tajnikom Teološko-pastoralnoga tjedna u svibnju 1969. godine te sam u jesen te godine s dekanom Fakulteta Tomislavom

²¹ Predavanja i koreferati objavljeni su u: *Bogoslovska smotra*, 38 (1968.) 1, 1-135.

Šagi-Bunićem organizirao *deseti* Teološko-pastoralni tjedan koji smo održali 27. do 30. siječnja 1970. godine s temom: Dan gospodnji. Svetkovanje nedjelje danas u našem selu i gradu.

Ovaj je Tjedan u mnogočemu bio *prijeloman* u odnosu na prethodne tečajeve. Šagi-Bunić se jako angažirao oko organiziranja Tjedna. Noći i noći sam s njime u samostanu u Dubravi razrađivao teme Tjedna. Na meni je bilo da sve što sam s njime domislio usustavim i nađem dobre predavače. Te smo godine, po prijedlogu mnogih sudionika prošlih tjedana, izostavili raspravu nakon predavanja, pa smo ustrojili radne skupine (dinamičke grupe), kojima su predsjedavali profesori i svećenici iz pastve, na kraju Tjedna. Sudionici Tjedna su u radnim ili dinamičkim grupama živo raspravljali i stvarali *rezolucije* o kojima se na plenarnoj raspravi raspravljalo i glasalo. Za takav način rada trebalo je mnogo vremena i mnogo organizacijskoga truda. Zadnji dan upriličili smo globalnu raspravu koja je trajala oko šest sati i u kojoj je svaki sudionik mogao doći do riječi, ponuditi svoj prijedlog i raspravljati na temelju *rezolucija* što su ih sastavili sudionici u pojedinim radnim skupinama.

Da bi uspjeh Tjedna bio što veći, poduzeli smo i temeljitu *pripravu* za sam Tjedan. Svaki se svećenik mogao već prije Tjedna upoznati s temom Tjedna. U tu svrhu rasposlali smo, ako ne baš svakome svećeniku ponaosob, a ono barem u svaki dekanat, anketni listić i zamolili svećenike da o njemu zajedno rasprave.

Nekoć se vapilo za nacrtima predavanja. Te smo godine i to učinili. Nismo doduše te nacрте, iz financijskih razloga, mogli slati unaprijed svakom svećeniku nego smo ih poslali u svaki dekanat tako da se svatko mogao pripremiti za Tjedan i s većim razumijevanjem pratiti njegov rad.

Zanimljive su bile teme koje je Šagi-Bunić odabirao: Svećenik u kršćanskoj zajednici (1971.), Evangelizacija u suvremenom svijetu na našem tlu (1975.), Grijeħ danas. Iskustvo, teološko vrednovanje i pastoralne posljedice (1976.), Savjest. Jezgra i svetište čovjeka (1977.), Krštenje – početak kršćanskog života (1978.), Dostojanstvo žene (1990), Sveto pismo – Riječ Božja za čovjeka (1991.), Sto godina socijalnoga nauka Crkve (1992). Ovi su Teološko-pastoralni tjedni pobudili veliki interes kod naših svećenika te su u velikom broju sudjelovali u radu tjedana. Osobito je živahan bio Tjedan na kojem smo proučavali temu: svećenik u kršćanskoj zajednici. Vrlo je živahno bilo u radnim skupinama u kojima su bila raspravljana egzistencijalna pitanja vezana za svećenički poziv, među kojim i pitanje celibata. Osobito je bila oko te teme angažirana zadarska skupina svećenika.

S dekanom Šagi-Bunićem organizirao sam sedam Teološko-pastoralnih tjedana. Od njega sam mnogo naučio, iznad svega marljivo i sustavno raditi.

Mnoge sam sate proveo s njime na Fakultetu, u Kršćanskoj sadašnjosti i u njegovu domu u kapucinskom samostanu u Dubravi kad smo programirali Teološko-pastoralne tjedne. Volio je mnogo i naširoko pripovijedati.

Franjo Kuharić je svojim *permanentnom* nazočnošću i svojim homilijama teološko-pastoralnim tjednima dao svoj duh, odsjev prisutnosti Duha Svetoga u njemu. U tome ga je slijedio njegov nasljednik na zagrebačkoj biskupskoj stolici, kardinal Josip Bozanić. Otkako je nadbiskupom zagrebačkim, od 1998. godine, on često u raspravama uzima riječ i odgovara na pitanja ili pojašnjava i dopunjava ono što je u raspravama izrečeno. Na svakom Tjednu on upućuje pozdrav svim sudionicima Tjedna i potiče ih na učinkovit i plodonosan rad.

Godine 1971. uveli smo običaj slati u ime biskupa i svećenika pozdravni telegram papi u Rim – koji je redovito potpisivao Veliki kancelar Bogoslovnoga fakulteta – i svaki put dobili od njega zahvalu za pozdrav i poticaj za ustrajno djelovanje u pastoralu. Ovaj se običaj održao do posljednjega Teološko-pastoralnoga tjedna ove 2010. godine. Na tjednima su u velikom broju bili prisutni (nad)biskupi i drugi visoki crkveni dostojanstvenici, predstavnici drugih kršćanskih zajednica i religija a poslije uvođenja demokracije predstavnik Svete Stolice u Hrvatskoj te neki ministri (osobito ministar za znanost i šport i ministar za kulturu), rektor zagrebačkog Sveučilišta čiji je Katolički bogoslovni fakultet od samoga početka sastavni dio. Običaj da oni pozdrave skup održao se sve do ove godine. Skup su redovito pozdravljali i predstavnici drugih katoličkih teoloških učilišta (Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu, Bogoslovija u Đakovu, u Rijeci, u Splitu i u Sarajevu. I taj se običaj sačuvao do danas. Taj svečani uvod u rad Teološko-pastoralnog tjedna zna koji put oduzeti mnogo vremena ali je potreban. Tako su Teološko-pastoralni tjedni dobili na svojoj važnosti.

Ostale Teološko-pastoralne tjedne organizirao sam s drugim dekanima: s Vjekoslavom Bajsicem: *Kršćanska obitelj u suvremenom svijetu* (1972.), *Molitva. Značenje i vrijednost molitve u kršćanskom životu* (1973.) i *Štovanje Bogorodice i svetaca u našoj Crkvi danas* (1974.). Profesor Bajsic se nije mnogo upuštao u samu organizaciju i pripremu Tjedna nego je sve to prepustio meni. S Celestinom Tomićem organizirao sam *sedam* TPT-a, s Bonaventurom Dudom *četiri* i s dekanom Josipom Ćurićem TPT 1989.: *Socijalni nauk Crkve (Sollicitudo Rei Socialis)*.

Za dekanata Celestina Tomića: *Sakrament ženidbe* (1979.), *Može li danas Crkva služiti čovjeku* (1980.), *Euharistija – čin naroda Božjega* (1981.), *Spasenje čovjeka i svijeta po Isusu Kristu* (1982.), *Pučka pobožnost s osobitim obzirom*

na štovanje Gospe (1983.), Duh Sveti – Gospodin i životvorac (1988.), Poslanje laika u svijetu i Crkvi danas (1987.)²².

Za dekanata Bonaventure Dude: Novi zakonik Crkve (1984.), Kultura i kršćanstvo kao zadatak suvremene Crkve (1985.), Navještaj vjere mladima (1986.).

Potkraj godine 1991., točnije 11. prosinca 1991., bio sam imenovan predstojnikom Vladina Ureda za prognanike i izbjeglice te sam brigom oko prognanika bio prezauzet i zato sam 21. prosinca 1991. godine zamolio Vijeće da imenuje nekoga koji bi me mogao zamijeniti u dovršenju organizacije Teološko-pastoralnog tjedna koji se ima održati za manje od dva mjeseca, s temom: Sto godina katoličkog društvenog nauka (*Centesimus annus*). Poslovi organizacije su već veoma uznapredovali tako da moj zamjenik ne bi imao previše posla. Dana 9. siječnja 1992. godine dekan KBF-a Tomislav Šagi-Bunić imenovao je Stjepana Balobana tajnikom Tjedna za 1992. godinu i zamolio ga da preuzme uznapredovanu organizaciju Tjedna 1992. (vidi u arhivu Fakulteta imenovanje: broj 06-8-1992. od 9. 1. 1992.).²³

2. Teološko-pastoralni tjedni 1993. – 2010.

Zamolio sam Fakultetsko vijeće u studenome 1992. godine da mi za predstojeći TPT odredi osobu koja će se sa mnom zajedno pobrinuti da se ostvari održavanje TPT 1993. godine, jer sam kao predstojnik Vladina Ureda za prognanike i izbjeglice u Vladi Republike Hrvatske prezauzet tim poslom a Stjepan Baloban je bio imenova tajnikom TPT-a samo za 1992. godinu. Vijeće je 28. studenoga 1992. godine prihvatilo moju zamolbu i zamolilo Stjepana Kušara da preuzme organizaciju održavanja sljedećeg TPT-a u siječnju 1993. Ujedno je Vijeće odlučilo da se taj posao dugoročnije treba povjeriti Katedri pastoralne teologije (broj 06-276/5.1992. od 15. prosinca 1992. godine). Budući da su u ono vrijeme bili za Hrvatsku najveći problem, uz obranu domovine, prognanici i izbjeglice, ja sam već prije toga bio predložio Fakultetu da se za TPT 1993. izabere tema: Prognanici i izbjeglice – briga Crkve. Temu sam razradio i predavače našao, a onda sam neposredno prije Božića, održavanje Tjedna predao Stjepanu Kušaru. Dekan Fakulteta je te godine bio kolega Juraj Kolarić. Sudionike Tjed-

²² Valja primijetiti da su u *Bogoslovskoj smotri* 1988. godine objavljena dva zbornika TPT-a, budući da radovi TPT-a iz 1987. godine nisu bili objavljeni te iste godine.

²³ Za Teološko-pastoralne tjedne od 1970. do 1992. godine nisam naveo sva pojedinačna predavanja i predavače zbog štednje prostora i vremena. Pretpostavljam da većina čitatelja ima *Bogoslovsku smotru* ili ima laki pristup do nje. Uostalom svi brojevi *Bogoslovske smotre* dostupni su na internetu: <http://hrcak.srce.hr/bogoslovska-smotra>.

na pozdravio je osim apostolskog nuncija Giulija Einaudija i potpredsjednik vlade Mate Granić koji je istaknuo kako bez suradnje svećenika i karitativnih institucija Crkve ne bi bilo moguće učiniti za prognanike i izbjeglice sve što je dosad učinjeno. Sudionike Tjedna pozdravila je i prof dr Yvonne Keller iz Beča, urednica časopisa *Aspekte* i upraviteljica Margareth-Kmentt-Montadon-Stiftunga. Na tom sam Tjednu i ja održao predavanje kojemu je tema bila: Povratak prognanika u njihov zavičaj i uloga Crkve. Premda je tema zvučala sociopolitički, bilo je i teoloških predavanja koja su uklopila temu u teološko-pastoralni okvir: Stranci smo na zemlji: teologija iseljništva (Z. Tenšek), Crkveno učiteljstvo o migracijama (A. Škvorčević), Hrvati prognanici i izbjeglice kroz povijest (F. Šanjek), Briga Crkve za Hrvate u Europi (S. Herceg) i druga predavanja.²⁴

Broj sudionika na tom Tjednu bio je relativno mali zbog rata u Bosni i Hercegovini a i zbog prekinute ili vrlo otežane prometne veze južne Hrvatske sa Zagrebom.

Nakon održanog Tjedna zamolio sam 19. travnja 1993. godine Vijeće KBF-a da me razriješi službe tajnika Tjedna, budući da sam i dalje zbog sve veće prognaničke i izbjegličke krize zauzet radom u Vladi. Vijeće me 13. svibnja 1993. godine razriješilo službe tajnika Teološko-pastoralnog tjedna (broj 01-8/7-1993, potpisnik: Juraj Kolarić, dekan).

2.1. Od 34. do 50. Teološko-pastoralnog tjedna (1994. do 2009.). Kronotaksa

34. *Teološko-pastoralni tjedan*, od 25. do 27. siječnja 1994, bio je posvećen Katekizmu Katoličke crkve iz 1992. godine. Uvodno izlaganje održao je Marin Srakić pod naslovom: Što je KKC i koja je njegov funkcija?. Katekizam Katoličke crkve izlagali su još: Alojzije Hobljaj (Izvori i struktura KKC), Nedjeljko A. Ančić (Četvorstvo u KKC: Crkva vjeruje, djeluje, slavi i moli), Mato Zovkić (Protkanost KKC Svetim pismom), N. Dogan (Crkva i njezina dinamika u KKC), Tomislav Šagi-Bunić (Spasenje u KKC) i mnogi drugi izlagači.²⁵ Tajnikom TPT-a bi je imenovan Josip Baloban, predstojnik Katedre za pastoral.

35. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 24. do 26. siječnja 1995., posvećen je bio temi: Uloga i mjesto Crkve u novim društvenim okolnostima. Uvodno izlaganje održao je prof Jakov Jukić (Željko Mardešić) iz Splita pod naslovom

²⁴ Izlaganja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 63 (1993.) 3-4, 261-448. U uvodnoj riječi tom zborniku kao urednik *Bogoslovske smotre* sažeto sam naveo statistiku prognanika i izbjeglica u Republici Hrvatskoj.

²⁵ Izlaganja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 65 (1995.) 1, 1-166.

Kršćanstvo i Crkva u suvremenoj civilizaciji. Slijedila su ostala izlaganja: Sloboda i odgovornost Crkve u državi naspram političkih stranaka (Valentin Zsifkovits), Crkva i nacionalno pitanje (Bono Z. Šagi), Problem fundamentalizma u Hrvatskoj (Ivan Bubalo), Crkva i Europa (Marijan Valković), Temeljne vrijednosti kršćanske poruke u modernom hrvatskom društvu (Marijan Jurčević), Crkva se zauzima za cjelovito promaknuće čovjeka (Luka Tomašević), Kritički odnos Crkve prema potrošačko-hedonističkom mentalitetu (Ivan Devčić), Crkva kao nositeljica pomirenja (Aldo Starić), Pitanje azilanata u Europi i u Hrvatskoj (Adalbert Rebić), Katolička crkva u Hrvatskoj i ekumenizam (Antun Škvorčević), Nova evangelizacija u novim društvenim okolnostima (Drago Ocvirk iz Ljubljane) i druga.²⁶ Tajnikom Teološko-pastoralnoga tjedna bio je od te godine Josip Baloban.

36. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 16. do 18. siječnja 1996, godine, posvećen je temi: Kršćanin u Hrvatskoj: izazovi i dileme. Uvodno predavanje održao je Ivan Šporčić iz Rijeke: Tko je kršćanin? Novozavjetni vidici. Nakon njega slijedila su predavanja: Kršćaninova specifičnost u svijetu prema Drugom vatikanskom koncilu (Nikola Dogan), Kršćanin u povijesnim prekretnicama XX. stoljeća u Hrvatskoj (Jakov Jukić), Pluralizam u Hrvatskoj – izazov za kršćanina (Ivan Koprek), Demokracija: šansa i obveza za kršćanina (Drago Šimundža), Pogođenost kršćana moralno-etičkom krizom pri kraju stoljeća (Marijan Valković), Djelomično prihvaćanje vjere – kršćanstvo po izboru (Stjepan Kušar), Pojačano zanimanje za Crkvu nakon demokratskih promjena u Hrvatskoj (Marijan Biškup), Hrvatski katolicizam: vjera ili običaj? (Ivan Grubišić).²⁷ Dekan: Franjo Šanjek, tajnik Tjedna: Josip Baloban.

37. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan 28. do 30. siječnja 1997, posvećen je temi: Ususret trećem tisućljeću. Uvodno predavanje Ususret trećem tisućljeću – poziv, poticaj, vizija održao je Tomislav Zdenko Tenšek. Zatim su slijedila predavanja: Aktualnost i mjerodavnost Biblije na pragu trećeg tisućljeća (Adalbert Rebić), Spomen na Božja djela – zalag nove budućnosti (Mato Zovkić), Kršćanski govor o Bogu – izazov našem vremenu (Stjepan Kušar), Aktualnost Isusa Krista danas? (Ante Mateljan), Uvjerljivost Crkve kao znaka spasenja (Aldo Starić), Elementi moralno-etičke krize u Crkvi (Marijan Valković), Suvremeni čovjek i kriza vrednota (Ivan Koprek), Dijalog unutar Crkve: intelektualci, vjernici laici, žene, redovnici... (Bono Zvonimir Šagi).²⁸ Dekan:

²⁶ Izlaganja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 65 (1995.) 3-4, 315-637.

²⁷ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 66 (1996.) 2-3, 169-565.

²⁸ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 67 (1997.) 2-3, 113-428.

Franjo Šanjek, tajnik Tjedna: Josip Baloban. Ovaj je Teološko-pastoralni tjedan bio vrlo posjećen (650 sudionika), predavači su na vrijeme predali sažetke tako da su svi sudionici imali u rukama sažetke svih predavanja. Na Tjednu su bili prisutni u velikom broju i vjeroučitelji. Tajnik Tjedna primjećuje u Kronici da bi ponovno trebalo razmisliti o mogućnosti rada po grupama. Ukazuje na problem »sajma« koji pomalo postaje balast Tjedna.²⁹

38. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan 27.-29. siječnja 1998. godine, posvećen je bio temi: Kršćanski odgoj mladeži u hrvatskom društvu. Uvodno predavanje Pomaci i promjene u identifikaciji suvremene mladeži u novije vrijeme održao je Anto Pavlović iz Mostara. Potom su slijedila druga predavanja: Vrijednosne orijentacije mladeži u Europi (Rafko Valenčić iz Ljubljane), Vrijednosne orijentacije mladeži u Hrvatskoj (Josip Baričević), [Ne]zainteresiranost mladeži za Bibliju (Ivan Dugandžić), Kršćanski navještaj Boga i nova religioznost kod mladeži (Ante Vučković iz Makarske), Raskorak između crkvenog seksualnog morala i ponašanja mladeži (Josip Grbac iz Rijeke), Poteškoće u spolnom odgoju mladeži (Stjepan Baloban).³⁰ Dekan je bio Franjo Šanjek, tajnik Tjedna: Josip Baloban. Na Tjednu je bilo prisutno oko 700 sudionika. Tajnik Tjedna Josip Baloban primjećuje u Kronici da začuđuje »da je, osim na otvaranju Tjedna, tijekom rada Tjedna bio veoma malen, u stvari simboličan broj (nad)biskupa, koji su bili nazočni na predavanjima i na diskusijama, premda je HBK predložila ovogodišnju temu Tjedna«³¹.

39. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 26. do 28. siječnja 1999. godine, bio je posvećen temi: Problematika pasterala braka i obitelji. Brak i obitelj su danas u temeljima potreseni. Rastući broj brakova, sklapanje ponovnih brakova, mentalitet nevjernosti u braku, te strah brojnih mladih ljudi pred brakom, stavlja pred Crkvu i teološka istraživanja nove zadaće. Zato je za ovaj Tjedan izabrana ta tema. Uvodno predavanje održao je Juraj Batelja s naslovom Beatifikacija kardinala Alojzija Stepinca: događaj, poruka i poticaj za sadašnje i buduće naraštaje. Slijedila su predavanja: Pastoralne poruke i poticaji pape Ivana Pavla II. prigodom drugog posjeta Hrvatskoj 1998. (Nikola Dogan), Današnje iskušenje novozavjetne vizije braka i obitelji (Nikola Hohnjec), Recentne promjene u shvaćanju braka i obitelji (Karlo Koračević), Diktat fak-

²⁹ Josip BALOBAN, Kronika XXXVII. Teološko-pastoralnog tjedna za svećenike u Zagrebu, u: *Bogoslovska smotra*, 67 (1997.) 2-3, 379-382.

³⁰ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 68 (1998.) 1-2, 1-212. Šteta što nije objavljeno predavanje Rafka Valenčića.

³¹ Josip BALOBAN, Kronika XXXVIII. Teološko-pastoralnog tjedna, u *Bogoslovska smotra*, 68 (1998.) 1-2, 212.

tičnoga i ustuk normativnoga (Stjepan Kušar), Društveni utjecaji na kršćanski brak i obitelj (Marijan Valković), Brak i obitelj u demografskom kontekstu (Anđelko Akrap), Moralna bračna problematika pred izazovima današnjega vremena (Tomislav Jozić), Brak i obitelj u zakonodavstvu Hrvatske i Europske unije (Nenad Hlača), Raskorak između crkvenog zakonodavstva i današnjeg shvaćanja braka i obitelji (Josip Delić), [Ne]uspjesi kršćanskog odgoja u obitelji (Jure Bosančić), Pastoralno djelovanje u neredovitim situacijama prema 'Familiaris consortio' (Stipe Nimac iz Makarske), Teškoće u predženidbenom pastoralu (Pero Aračić), Mjesto i uloga bračnih drugova u pastoralu braka i obitelji (Kajetan Knešaurek).³² Dekan je bio Tomislav Ivančić, a tajnik Tjedna Josip Baloban.

40. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 25. do 27. siječnja 2000. godine, bio je posvećen temi: Crkva u Hrvatskoj. Bilanca, izazovi i perspektive. Tjedan je otvorio Tomislav Ivančić, dekan. Uvodno predavanje: Glavni naglasci u teološkoj pokoncilskoj misli održao je Nediljko A. Ančić. Slijedila su druga predavanja: Ostvarenje liturgijske pokoncilске obnove (Bernardin Škunca), Pokoncilski pastoralno-teološki pomoci (Josip Baloban), Katehetska pokoncilska kretanja (Alojzije Hobljaj), Kršćanin i kultura u Hrvatskoj (Ivan Supićić), Vjernici laici u hrvatskoj Crkvi (Jakov Jukić), Kršćaninovo suočavanje s prošlošću (Nikola Stanković), Mogućnosti ekumenizma i religijskog dijaloga u Hrvatskoj, te Bosni i Hercegovini (Mato Zovkić), Socijalna neosjetljivost hrvatske Crkve (Stjepan Baloban), Svrishodno korištenje medija u naviještanju (Ivan Šaško), Perspektive hrvatske teološke misli (Adalbert Rebić), Proročko-kritička dimenzija teološke misli (Stjepan Kušar), Pastoralne vizije i pastoralna usmjerenja (Pero Aračić).³³ Dekan Tomislav Ivančić u svom uvodnom govoru ističe želje tog Tjedna. Tjedan želi analizirati prošlost na teološkom, liturgijskom, pastoralnom i katehetskom planu od Pracrkve prije 2000 godina do danas. U našoj Crkvi su brojni izazovi koji se kao šanse pružaju za evangelizaciju svijeta. Tjedan želi svojim predavanjima ukazati i na put kojim ići prema budućnosti. Tajnik Tjedna Josip Baloban u Kronici primjećuje da su među stalnim sudionicima Tjedna po dobnoj strukturi stariji svećenici, dok nedostaje srednja i mlađa generacija svećenika. Ističe da se već godinama zainteresiranim vjeroučiteljima i vjeroučiteljicama redovitim sudionicima Tjedna izdaje potvrda kojom Nacionalni katehetski ured HBK-a sudjelovanje na Tjednu priznaje stručnim usavršavanjem vjeroučitelja i vjeroučiteljica. Tako je na primjer

³² Sva su predavanja objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 69 (1999.) 2-3, 195-466.

³³ Sva su predavanja objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 70 (2000.) 3-4, 530-880.

te godine izdano 109 potvrda.³⁴ Šteta da Bernardin Škunca nije objavio svoje predavanje.

41. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan 23.-25. siječnja 2001. godine, bio je posvećen temi: Kriza vrednota u današnjem hrvatskom društvu. Tjedan je otvorio dekan Tomislav Ivančić, a uvodno predavanje: Sustav vrednota u današnjem vremenu održao je Josip Oslić. Slijedila su predavanja: Vrijednosti kršćanske poruke (Marinko Vidović), Teološki pogled na vrednote (Špiro Marasović), Sociološki pogled na vrednote (Siniša Zrinščak), Obitelj i suvremena kriza vrednota (Josip Baloban), Ljudski život – ugrožena vrednota (Tonči Matulić), Hrvatsko školstvo i kriza vrednota (Nevenka Lončarić-Jelačić), Mediji i kriza vrednota (Mirko Mataušić), Kultura i umjetnost u kontekstu krize vrednota (Ivan Supičić), Zajedništvo u Crkvi: vrednota u krizi (Marijan Jurčević).³⁵ Tjedan je otvorio Tomislav Ivančić, v. d. dekana. Izvršni tajnik Tjedna u ime povjerenstva bio je Ivan Dugandžić koji je u Kronici primijetio da nisu svi predavači sudjelovali u cijelom radu Tjedna. Zbog Valkovićeve smrti njegovo je predavanje izostavljeno. Karlo Koračević, iako je načelno pristao da preuzme Valkovićevo predavanje, nije imao dovoljno vremena da ga spremi.

Na Tjednu su uvedene neke tehničke novosti: uvedena je nova iskaznica s novim logotipom, Glasu Koncila su povjereni tiskanje i programa (1200 komada) i identifikacijskih kartica (900 komada) i nabavka navlaka za kartice (900 kom), provedena je anketa po uzorku od 72 anketna listića.

42. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan 22.-24. siječnja 2002. godine, posvećen je bio temi: Službe u Crkvi – crkvenost služba. Tjedan je otvorio dekan Josip Baloban. Upozorio je na potrebu otvaranja službi u Crkvi vjernicima laikima. Na završetku Tjedna je istaknuo kako sâm Tjedan znači potrebu za iskorakom Crkve u društvo danas. Slijedila su predavanja: Služenje i crkvenost u današnjemu svijetu (Željko Tanjić), Biblijsko poimanje služenja i crkvenosti služba (Ivan Šporčić), Vodstvo i predstojništvo u Crkvi kao oblik služenja: skupni i prezbiteri (Ivan Karlić), koreferate su održali Žarko Relota, Ante Crnčević i Ivan Šaško (Sklad u raznolikosti liturgijskih služba), Ivica Pažin (Važnost crkvenosti katehetskog djelovanja), Rebeka Anić (Otvorenost Crkve za poslaničnu ženu) i drugi.³⁶ Tjedan se suočio s načelnim i terminološkim poteškoćama kada se govori o službama i služenju, jer je govor koji mi koristimo i kako ga shvaćamo na toj razini za suvremeno društvo čudan i gotovo neprihvatljiv, ali

³⁴ Josip BALOBAN, *Kronika Tjedna*, u: *Bogoslovska smotra*, 70 (2000.) 3-4, 878.

³⁵ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 71 (2001.) 2-3, 225-447.

³⁶ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 72 (2002.) 2-3, 249-478.

nije takav da ga se ne bi moglo reinkulturirati u sadašnja društvena kretanja, istaknuo je u svom Izvješću o Tjednu Ivan Šaško. Dva predavanja, održana na Tjednu, nisu obavljena u zborniku: Važnost crkvenosti katehetskog djelovanja (Ivica Pažin) i Perspektive karitativne zauzetosti (Miljenko Aničić). Očigledno, pretpostavljam, da predavači nisu na vrijeme predali svoje predavanje uredništvu *Bogoslovske smotre*.

43. *Teološko-pastoralni tjedan*, bio je održan od 21. do 23. siječnja 2003. na temu: Pluralizam u Crkvi. Tjedan je otvorio dekan Josip Baloban. Slijedila su predavanja: Pluralizam kao imperativ i načelo vremena: teološki pogled (Ivica Raguž), Ekleziološki temelji pluralizma u Crkvi (Anđelko Domazet), Mogućnosti i izazovi etičkoga i moralnoga pluralizma (Josip Grbac), Liturgijska raznolikost u prošlosti i liturgijski pluralizam u sadašnjosti (Marijan Steiner), Crkva u Hrvatskoj i unutarnji pluralizam: stvarnost ili želja (Nediljko A. Ančić), Perspektive pluralističkog djelovanja Crkve u hrvatskome društvu (Špiro Marasović), Teološki pluralizam – ekumenizam nakon *Dominus Jesus* (Tomo Vukšić), Pluralizam i univerzalnost patnje (Ivan Šarčević), Crkva i pluralizam – pluralizam u Crkvi. Nekoliko psiholoških i pedagoških pripomena (Ivan Štengl).

Tema pluralizma u Crkvi bila je važna tema za teološko i pastoralno promišljanje, ali jednako tako i pomoć svećenicima i ostalim pastoralnim djelatnicima u njihovu radu. Predavači su pokazali da je pluralizam naše životno okruženje, prostor nade, ali i kritičkog promišljanja. Ne treba ga stoga demonizirati, čemu su neki krugovi skloni, pogotovo iz straha da će Crkva time nešto izgubiti, a niti ga apsolutizirati, smatrati nekom vrstom transcendentalne veličine, istaknuli su u Izvješću koje su za *Bogoslovsku smotru* napisali Ivan Šaško i Željko Tanjić.

44. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 27. do 29. siječnja 2004., posvećen je bio temi: Crkva i likovna umjetnost. Tjedan je otvorio dekan Josip Baloban. Istaknuo je da ovogodišnja tema Tjedna povezuje filozofiju, teologiju, povijest umjetnosti, komunikaciju i arhitekturu. Susreću se dakle Crkva i umjetnost i obratno. Crkva treba umjetnost, a valjda i umjetnost treba Crkvu. Slijedila su predavanja: Crkva i umjetnost (Mirko Jozić), Likovna vrijednost hrvatskih sakralnih prostora 1945. – 2000. (Željka Čorak), Likovna umjetnost u hrvatskim sakralnim prostorima 1945. – 2000. (Tonko Maroević), Teologija slike (Tomislav Zdenko Tenšek), Slika Krista. Teološko-umjetnički uvid u sliku Isusa Krista od njenih početaka do danas (Adalbert Rebić), Liturgijsko ruho i posuđe (Ivan Šaško), Kako dovršiti *Gesamtkunstwerk*. Izabrani primjeri liturgijskog ruha i

posuđa u hrvatskim sakralnim prostorima (Ljiljana Domić), Problem sakralne umjetnosti danas (Nenad Fabijanić), Problem arhitekture u Hrvata (Marijan Hržić). Razgovor s umjetnicima Đurom Sederom, Šimom Vulasom, Kuzmom Kovačićem, Milom Blaževićem i Florijanom Škuncom vodio je Ivica Raguž.³⁷

Govor o umjetnosti i govor umjetnosti, osobito likovne, u teologiji je uvijek kristološko-pneumatološki: od Isusa Krista, slike Boga nevidljivoga, preko Crkve kao Kristova Tijela do čovjeka kao divnoga djela stvaranja i još divnijega djela otkupljenja. Zato je tu temu Fakultet ove godine izabrao kao temu Tjedna. Za organizaciju Tjedna bili su zaduženi članovi povjerenstva za TPT Ivan Šaško i Željko Tanjić.

Novost je ovoga Tjedna da je bilo među predavačima više vjernika laika nego klerika. Spektar izlaganja polazio je od suvremenoga ozračja stanovite napetosti Crkve i likovnosti, preko zamršenih razloga koji su u teologiji rađali ikonoklastičke stavove, do raščlambe žalosnih primjera preplavlivanja neumjetničkim i kičastim u uređivanju crkvenih i liturgijskih prostora.

45. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 25. do 27. siječnja 2005. godine, posvećen je bio temi: Četrdeseta obljetnica završetka Drugoga vatikanskog sabora: očekivanja – ostvarenja – izazovi. Tjedan je otvorio dekan Fakulteta Josip Baloban. Podsjetio je na riječi pape Pavla VI. koje je izgovorio početkom 70. godina prošloga stoljeća: »Nekadašnje metode, koje su odgovarale potrebama drukčijih društvenih okolnosti, ne uspijevaju više zahvatiti u istoj mjeri u društvo i mentalitet koji su se stubokom izmijenili. Posadašnjenje pastoralnih metoda bio je jedan od ciljeva Drugoga vatikanskog koncila«. Stoga nas društvene prilike u kojima živimo poput imperativa obvezuju da »revidiramo metode, da pomoću svih sredstava pokušavamo proučiti kako donijeti modernom čovjeku kršćansku poruku«³⁸.

Nakon otvaranja, koje je bio ovaj put nešto kraće, slijedila su predavanja: Kako danas čitati i razumijevati Drugi vatikanski sabor (Nediljko Ančić), Recepcija Drugoga vatikanskoga sabora u Crkvi u Hrvata (Mato Zovkić), Sveto pismo u teologiji i pastoralu Crkve (Anto Popović), Liturgijska obnova u svjetlu poslijesaborskih smjernica (Ante Crnčević), Zakonik kanonskog prava: teološko-pravna sinteza Sabora (Josip Šalković), Moralno-etički izazovi četrdeset godina nakon Koncila (Stjepan Baloban), Pastoralno-katehetska praksa i saborska baština (Valentina Mandarić i Ružica Razum), Koncilski ekumenski zamah i današnja traženja (Jure Zečević), Pristup religijskoj problematici na

³⁷ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 74 (2004.) 4, 993-1194.

³⁸ Josip BALOBAN, Pozdravni govor na otvaranju Teološko-pastoralnog tjedna za svećenike u Zagrebu, u: *Bogoslovska smotra*, 65 (2005.) 3, 664.

temelju saborskih smjernica i današnjega razvoja (Nikola Dogan), Crkva i suvremeni svijet: današnje perspektive (Željko Mardešić).³⁹

Kroz predavanja je ukazano na to kako je Koncil zacrtao put djelovanja Crve. Obnovio je sliku Crkve koja je otvorena za suvremeni svijet, kako je to i zaželio sam papa Ivan XXIII. (*aggiornamento*). Predavači su tražili perspektive budućnosti kršćanske vjere. Pogled na proteklih 40 godina djelovanja Koncila pokazuje da se ono što je vitalno u katoličkim zajednicama velikim dijelom duguje Koncilu. Iz njega je proizišla nova slika Crkve: više evanđeoska, misionarska, biblijska, raspoloženija za dijalog s drugim religijama i sa svijetom. U ime povjerenstva Ivan Šaško je Vijeće izvjestio o održanom Teološko-pastoralnom tjednu.

46. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 24. do 26. siječnja 2006. godine, posvećen je bio temi: Pastoral pred pitanjima suvremen znanosti. Dekan Tomislav Zdenko Tenšek otvorio je rad Tjedna. Rekao je u pozdravnom govoru: »Jedan od izazova s kojim se želi suočiti i ovaj naš skup jest posvjedočiti da je dijalog između vjere i kulture, svjetovnih znanosti i znanstvene teologije, pastoralna i napretka ne samo moguć već da ga Crkva smatra svojim zadatkom.«

Slijedila su predavanja: Riječ teologije u vrtlogu znanosti (Željko Tanjić), Mogućnost i granice suvremene znanosti (Tonči Matulić), Filozofska pitanja o Bogu (Ante Vučković iz Splita), Stvaranje i evolucija (Ivan Kešina iz Splita), Bioetički izazovi (Luka Tomašević iz Splita), Čuvanje i razvoj stvorenoga (Valerija Vrček), Trendovi suvremene psihologije (Ivan Štengl), Kamo idu suvremeni odgoj i obrazovanje? (Vedrana Spajić-Vrkaš), Politička misao danas (Ivan Rimac), Kultura alternativnoga kao izazov znanosti i pastoralna (Ivica Raguž).⁴⁰

Izvještaj o radu Tjedna napisao je Ivan Šaško u ime povjerenstva koje je organiziralo Tjedan (Ivan Šaško, Željko Tanjić). Za sljedeći su Tjedan na fakultetskom Vijeću izabrani novi članovi povjerenstva Teološko-pastoralnog tjedna (Božo Lujčić, Ante Crnčević i Mladen Horvat).

Posljednji Teološko-pastoralni tjedni (2001. – 2006.) nastoje povezivati crkveni život s izazovima suvremenoga društva. To je vidljivo iz tema koje su tih posljednjih godina obrađivane na Tjednima. Nastojalo se naime povezivati unutarcrkveni život s novim izazovima suvremenoga društva. Ovogodišnji je Tjedan obilježen temom teološko-pastoralnoga rada. Isticala se potreba da se u našem crkvenom djelovanju teologija jače poveže s pastoralnim djelovanjem. Teologija mora i danas prožeti sav pastoral, odnosno pastoralni djelatnici trebaju biti prožeti teološkim razmišljanjem.

³⁹ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 75 (2005.) 3, 648-951.

⁴⁰ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 76 (2006.) 2, 247-492.

47. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 23. do 25. siječnja 2007. godine, posvećen je bio temi: Kršćanski identitet u suvremenom društvu. Nakon uvodnoga i svečanoga dijela dekan Fakulteta Tomislav Zdenko Tenšek otvorio je radni dio Tjedna. Slijedila su predavanja: Kraljevstvo Božje – relativizacija politike? (Božo Lujčić), 'Ekklesisa i polis'. Politika u ranokršćanskoj misli (Tomislav Zdenko Tenšek), Benedikt XVI. o politici, teologiji i Crkvi (Ivica Raguž), Kršćanstvo u susretu s političkim teorijama (Nenad Malović), Političke stranke s kršćanskim predznakom: mogućnosti i potrebe? (Josip Grbac), Kriterij za kršćansku prosudbu političkih stavova (Stjepan Baloban), Politička traganja Crkve u Hrvata (1989. – 2007.) (Vladimir Dugalić iz Đakova), Kršćanin u politici u suvremenoj Europi (Neven Šimac).⁴¹ U ime povjerenstva Teološko-pastoralnoga tjedna Izvještaj o Tjednu napisao je Ante Crnčević.⁴²

Tjednu se odazvao veliki broj sudionika (prijavljenih 422 sudionika) upravo radi teme Tjedna. Ipak se postavilo pitanje kako pronaći put do snažnije motivacije prezbitera mlađih naraštaja za sudjelovanje na Tjednu, ali i ostalih teologa i pastoralnih djelatnika u našoj Crkvi.

48. *Teološko-pastoralni tjedan*, održan od 22. do 24. siječnja 2008. godine, posvećen je bio temi: Pastoral u susretu s novim crkvenim pokretima. Nakon svečanoga i uvodnoga dijela radni je dio Tjedna otvorio Josip Baloban, dekan Fakulteta. Potom su slijedila predavanja: Nova pneumatologija i 'duh pokreta' u današnjoj Crkvi (Nediljko A. Ančić), Pokreti Crkve – odgovor na duh vremena i suvremene kulture (Ante Vučković), Pokreti, udruge, zajednice – karizmatika 'neredovitost' i crkvena normativnost (Miron Sikirić), Pokreti i reforme Crkve u prošlosti (Slavko Slišković), Globalno kršćanstvo i gibanja u Katoličkoj crkvi (Željko Tanjić), Crkveni pokreti u životu hrvatske Crkve (Josip Baloban), Zajednička 'teološka mjesta' suvremenih crkvenih pokreta (Tomislav Ivančić), Ekleziološki identitet suvremenih pokreta u Crkvi (Ivica Raguž), Duhovni pokreti u svjetlu duhovnog razlučivanja (Jakov Mamić), Pastoral pokreta i pokreti u pastoralu župske zajednice (Alojzije Čondić), Liturgija – mjesto zajedništva ili razlog nejedinstva (Ivica Žižić).⁴³

Tjedan je ukazao na to koliko su crkveni pokreti sami po sebi veoma senzibilna problematika. U svojim je predavanjima imao u vidu biskupe i prezbitere i ostale pastoralne djelatnike koji se susreću s crkvenim pokretima, udrugama, zajednicama... Crkveni pokreti nisu radi sebe samih, odnosno radi

⁴¹ Sva su predavanja objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 77 (2007.) 2, 293-573.

⁴² Ante CRNČEVIĆ, Izvješće o XLVII. Teološko-pastoralnom tjednu za svećenike u Zagrebu, u: *Bogoslovska smotra*, 77 (2007.) 2, 567-573.

⁴³ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 227-474.

svojih članova, nego radi duhovnoga osvježenja postojeće povijesne Crkve, ali i radi osvježenja, ako hoćemo, i korekcije ponašanja, postojećeg društva.

49. *Teološko-pastoralni tjedan za svećenike*, održan od 27. do 29. siječnja 2009. godine, posvećen je bio temi: Kršćanska inicijacija – nova značenja i pastoralne perspektive. Nakon svečanog i uvodnog dijela s raznim pozdravima radni je dio Tjedna otvorio dekan Fakulteta Josip Oslić. »Ovogodišnji će Tjedan nastojati promišljati i tražiti odgovore na pitanje koja se tiču poslanja Crkve u kontekstu suvremenog društva, koje živi u vremenu globalizacijskih procesa, u kojemu je na osobit način prisutna indiferentnost prema vjerskim sadržajima i pitanjima koja se tiču čovjekove religioznosti. Zato je ove godine izabrana tema *kršćanske inicijacije*«, istaknuo je u uvodnom govoru dekan Josip Oslić.

Slijedila su predavanja: Genealogija vjerničkog subjekta. Kršćanska inicijacija u svjetlu antropologije i teologije obreda (Ivica Žižić), Inicijacija i dimenzija pripadnosti. Sakrament kao izazov i poticaj integraciji osobnosti (Ivan Štengl), Inicijacijska dinamika u liturgiji krštenja. Od dinamike otajstva do obrednoga ustroja (Ante Crnčević), Euharistija – vrhunac u pristupu, trajnost u življenju inicijacije (Ivan Šaško), Trinitarno-euharistijsko promišljanje o kršćanskoj inicijaciji (Ivica Raguž) i nekoliko koreferata (Nela Gašpar, Anton Tamarut, Ružica Razum i Alojzije Čondić).⁴⁴

Izlaganja i rasprave na Teološko-pastoralnom tjednu pokazale su da je osobito važno iznova razmatrati mogućnosti ponovne uspostave izvornoga slijeda sakramenata inicijacije. Liturgijski *itinerarij* kršćanke inicijacije, razvijen specifičnim stupnjevima i razdobljima, pruža temeljni smjer pastoralnom i katehetskom *itinerariju*, njegovu sadržaju i usredištenosti na otajstvo Krista. Naše je vrijeme, vrijeme globalizacijskog procesa, u kojemu je na posebni način prisutna indiferentnost prema vjerskim porukama koje se tiču čovjekove religioznosti. Nažalost, mnogi su roditelji još kršćani samo na papiru, samo na temelju krsnoga lista. Zato je bilo nužno posvetiti Teološko-pastoralni tjedan pitanju kršćanske inicijacije koja uključuje i krštenje i prvu pričest i svetu potvrdu.

Zaključak

Drugi vatikanski koncil stavio je velik naglasak na *trajno obrazovanje* svojih prezbitera. Svećenike potiče da na prikladan način i bez prestanka usavršuju svoje znanje o božanskim i o ljudskim stvarima te se tako pripreme da na prikladniji način stupe u razgovor sa suvremenicima. Koncil predlaže

⁴⁴ Predavanja su objavljena u: *Bogoslovska smotra*, 79 (2009.) 3, 415-658.

održavanje tečajeva ili kongresa, već prema prilikama svakoga pojedinoga kraja, podizanje centara namijenjenih pastoralnom studiju, osnivanje knjižnica te studijsko vodstvo od prikladnih osoba. Preporuča da po svim biskupijama prezbiteri u određenim rokovima, nekoliko godina nakon svojega ređenja mogu pohađati tečaj na kojem bi im se pružila prilika kako za stjecanje potpunijega poznavanja pastoralnih metoda i teološke znanosti tako i za jačanje duhovnoga života... (usp. PO 19,2-3)

Teološko-pastoralni tjedni za svećenike u Zagrebu nedvojbeno su ispunili značajnu zadaću koju su im predodredili dokumenti Drugog vatikanskog koncila *Presbyterorum ordinis*, *Optatam totius* te dokumenti Svete Stolice *Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju* (Pismo Kongregacije za kler) koji su isticali, u kontekstu opće prihvaćenoga suvremenoga permanentnoga obrazovanja, potrebu permanentnoga usavršavanja u svim teološkim pitanjima, vodeći osobito računa o trima vidovima: *duhovnom, intelektualnom i pastoralnom*.

Teološko-pastoralni tjedni ispunili su i želju njihova prvoga utemeljitelja kardinala Franje Šepera »da se svake godine održi neka vrsta tečaja za svećenike kroz jednu sedmicu s nekoliko predavanja dnevno i diskusijom... Siguran sam da bi takvi tečajevi bili od vrlo velike koristi za sve koji bi im prisustvovali«.

Teološki se tečaj za svećenike pokazao se već prvih pet godina značajnim čimbenikom u našem crkvenom životu. On je već u samim počecima stekao svoju povijest, svoja iskustva pa i mogućnosti daljnjega razvoja. U Crkvi se naime dogodio Drugi vatikanski koncil iz kjege je Crkva izašla s novim spoznajama o sebi, svojoj naravi i svom poslanju, o svom današnjem položaju. Zato su organizatori Tečaja nadahnuća za svoj rad tražili u Koncilu. Teološko-pastoralni tjedni su mislili i djelovali *koncilski*.

Tematski je okvir redovito obuhvaćao niz načelnih teoloških pitanja i praktične probleme što ih pred svećenstvo donosi svakodnevna pastoralna praksa. Tjedni su se održavali u Dječjačkom sjemeništu na Šalati – izuzevši prvih pet tjedana, odnosno tečajeva koji su se održavali u Vijencu Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa – i to s velikim brojem sudionika.

Valja spomenuti i činjenicu da je od početka održavanja Teološko-pastoralnih tjedana bio i »sajam« na kojem su svećenici mogli kupovati sve što je za crkvu potrebno imati (od orgulja pa do knjiga). Kršćanska sadašnjost izlaže svoja izdanja u najvećoj učionici na prvom katu u kojoj je znala biti najveća gužva. Taj je »sajam«, prateći znak Tjedna, koji put ugrožavao posjećenosť predavanja. Međutim, bez njega bi na Tjednu bilo manje sudionika.

Tjedan je od početka privlačio svećenike i vjernike laike u Zagreb, da se tu opet nađu, sastanu, popričaju. Prilika i mjesto da se nađu stari prijatelji i

kolege. To je jedan vrlo značajan vid Teološko-pastoralnog tjedna kroz njegovu povijest. Teološko-pastoralni tjedni su bili korisno i plemenito nastojanje izmjene misli na području teološko-pastoralne problematike.

Last but not least, teološko-pastoralni tjedni za svećenike bili su poticaj i povod za organiziranje sličnih teološko-pastoralnih tjedana po drugim (nad)biskupijama, odnosno teološkim učilištima.

Summary

THEOLOGICAL-PASTORAL WEEKS IN THE SERVICE OF PERMANENT TRAINING OF PRESBYTERS

Adalbert REBIĆ

Nova Ves 5a, HR – 10 000 Zagreb
adalbert.rebic@zg.t-com.hr

As a participant of the Second Vatican Council, Cardinal Šeper was aware of the need of permanent training of priests and, therefore, very early (1959) on he instructed the Catholic Faculty of Theology (KBF) to organize theological-pastoral courses. The first liturgical-pastoral course at the KBF was held as early as 1961. As far as its lectures were concerned, they served as a sort of refresher course of theological studies. Later courses, four in a row (1962–1965), dealt with liturgical issues and were conducted under the leadership of Interdiocesan Liturgical Committee (ILC). In keeping with the needs that emerged from liturgical renewal in terms of the Second Vatican Council, they dealt with the following subjects: »A Guidebook for Active Participation of the Congregation in the Holy Mass« (1962), »The Word of God in the Community« (1963), »Liturgical Renewal of the Community« (1964) and »The Relationship of Liturgy and Catechesis« (1965).

The Sixth Theological-Pastoral Course (TPT), that took place in 1966, was the first post-Council course, designed in a new form. The name was changed into Theological-Pastoral Course and it covered all theological areas. Šeper gave a lecture entitled »The Theological Training of Priests according to the Second Vatican Council«. The Seventh TPT (1967) still dealt with various topics. There were two guests invited to that course: W. Keilbach from Munich and Raimondo Spiazzi from Rome. In succession to the main lectures, participants worked in groups. It was the Eighth TPT (1968) that made use of the term 'week' for the very first time. From that point on, it has been called the Theological-Pastoral Week. The introductory lecture »The Document of the Synod of Bishops on the Present Situation in the Field of Theology« was given by F. Šeper.

After that B. Duda announced the work on a new translation of the Bible. It was the first time that the Week also included a fairly large number of faithful laymen as lecturers. The Ninth TPT (1969) was dedicated to »The Sacrament of Confession«. During that Week, J. Kuničić gave a lecture on »The 300th Anniversary of the Catholic Faculty of Theology«. There was a guest lecturer from France Andres Augier. This was the first time that I took an active role as an assistant to the Week's Secretary J. Turčinović.

*From the Tenth TPT (1970) to the 33rd TPT (1993), I was the Secretary of the Week and, therefore, actively participated in the organization of the Weeks. The Tenth Week (1970) marked a turning point in many respects. Together with the Dean of the Faculty T. Šagi-Bunić, I tried to follow the concept of the Weeks as they were organized in Europe. We introduced working groups in which participants discussed and drew conclusions that were then discussed in a plenary session at the end of the Week. We were always well prepared for the Week by sending out a questionnaire and an agenda of the Week with the topics and summaries of all the lectures to each deanery. Our topics were quite interesting: *The Priest in the Christian Community* (1971), *Evangelization in Modern World in Our Country* (1975), et cetera. The TPTs aroused great interest with our priests so that many of them took part in the Weeks. They contributed to the deepening of theological issues, to the theological training of priests and faithful laymen. From 1966 to the break-up of Yugoslavia, there were almost always up to 1000 participants. Through his presence and sermons Franjo Kuharić lent the TPTs his spirit, a reflection of the presence of the Holy Spirit. – The last Week that I organized was the 33rd TPT, dealing with the topic »Displaced Persons and Refugees – a Concern of the Church«. Then the newly appointed secretary Stjepan Kušar took charge of the organization of the holding of the Week itself.*

*The Theological-Pastoral Weeks 1994–2010. The character of the following Weeks can be perceived in the topics proposed to the Board by my successors J. Baloban and, subsequently, committee member: I. Šaško, Ž. Tanjić, I. Dugandžić, A. Crnčević, B. Lujić and J. Šimunović; *What is the Catechism of the Catholic Church* (1994), *The Role and Place of the Church in New Social Circumstances* (1995), *A Christian in Croatia: Challenges and Dilemmas* (1996), et cetera... Over the last fifty years, the Weeks have been the mainstay of permanent theological training.*

Key words: permanent training, theological-pastoral week, theology and priests, pastorate, liturgy, the Church and contemporary society.